Diana Oleinik

Kapų iš Skongalio gatvės Kėdainiuose datavimas ^{14}C metodu

2019 m. Kėdainiuose, S. Jaugelio-Telegos ir Skongalio gatvės aplinkoje, patenkančioje į Kėdainių senojo miesto archeologinės vietovės (UK 5148) teritoriją, buvo atlikti žvalgomieji tyrimai, kurių metu aptikta žmonių palaidojimų. Tyrimus inicijavo KPD dėl anksčiau žemės kasimo darbų metu aptiktų žmonių kaulų bei galbūt minėtoje vietoje esančių pokario rezistentų palaikų. Jų metu ištirtos 3 perkasos ir 6 šurfai, iš viso 51,3 m^2 plotas. Nustatyta, jog teritorijoje į ŠV nuo Skongalio gatvės yra žmonių palaidojimų. Aptikti ir ištirti du masiniai kapai (Mk1, Mk2) bei nustatyta trečio galimo masinio kapo vieta. Šalia aptikti du pavieniai palaidojimai karstuose. Pavieniame palaidojime 2 aptikti karsto tvirtinimo elementai, preliminariai datuojami XVII–XIX a. Padaryta prielaida, kad abu pavieniai kapai, kuriuose išlaikyta laidojimo tvarka – mirusiojo galvos orientacija į ŠV, laidojimas karste – turėtų priklausyti Skongalio teritorijoje buvusiam senkapiui. Masiniame kape 2 rasta tik smulkių necharakteringų drabužių detalių, kurios yra plataus datavimo ir preliminariai priskirtinos XVII–XIX a. (dalis detalių, kaip susegimo kabliukai, sutinkama ir XX a.). Abiejuose masiniuose kapuose buvo palaidoti suaugę individai ir vaikai. Atliekant antropologinę analizę neaptikta jokių perimortalinių žaizdų žymių, kurių galima būtų tikėtis rezistentų palaikuose. Tik vieno individo iš masinio kapo 1 atveju aptikti keli perimortaliniai kaulų lūžiai. Tačiau vien šis požymis, nesant kitų įrodymų ar radinių, nepatvirtina, kad tai galėjo būti rezistento palaikai (*ATL 2019 metais,* 2020, p. 106–110).

2021 m., norėdama patikslinti rastų palaikų chronologiją, Kėdainių rajono savivaldybės administracija inicijavo jų datavimą ^{14}C metodu. Datavimą atliko FTMC. Datuota po vieną bandinį iš visų 4 2019 m. aptiktų ir iškeltų kapų duobių: du masiniai ir du pavieniai palaidojimai. Toliau pateikiami šio datavimo duomenys.

Atlikus ^{14}C tyrimus nustatyta, kad visi kapai priklauso Skongalio aplinkoje buvusiam senkapiui. Remiantis turimais duomenimis, senkapis datuojamas XV–XVII a. Pavieniai palaidojimai karstuose yra ankstyvesni ir abu suformuoti panašiu laiku. *Kapo 1*, kuriame palaidotas 25–30 m. vyras, labiausiai tikėtina data – 1431–1521 m. (411±31 BP) (FTMC-VG06-3). *Kapas 2* su 35–44 m. vyro palaikais ^{14}C datuojamas 1429–1511 m. (417±29 BP) (FTMC-VG06-4). Panaši chronologija bei kapų išsidėstymas liudytų, kad senkapyje ar bent šioje jo dalyje greičiausiai laidota nuosekliai eilėmis, ir kapai turėtų būti žymėti paviršiuje.

Abu masiniai kapai yra vėlyvesni nei pavieniai palaidojimai. Įrengiant masinį kapą 2 net pažeisti ankstesni senkapio palaidojimai. *Masinis kapas 1*, kuriame per kelis kartus galėjo būti palaidota iki 13 įvairaus amžiaus ir lyties individų, ^{14}C datuojamas 1540–1635 m. (360±30 BP) (FTMC-VG06-1). *Masinis kapas 2*, kuris suformuotas vienu kartu palaidojant 27 įvairaus amžiaus ir lyties individus, ^{14}C datuojamas 1475–1638 m. (340±29 BP) (FTMC-VG06-2). Daug nesuaugusių individų bei abiejų lyčių suaugusiųjų kapuose gali būti ligų, maro ar kitų panašių to laiko veiksnių padarinys. Sprendžiant iš to, kad masiniai kapai išdėstyti vienoje linijoje, jie turėtų būti suformuoti panašiu metu ir sistemingai, kas liudytų didesnio masto įvykius, o ne pavienius atvejus.

Taigi, atlikus ^{14}C datavimą nustatyta, jog Skongalio aplinkoje, tikėtina, seniau vandens grioviais ar telkiniais nuo miestelėnų gyvena-

mosios erdvės atskirtoje teritorijoje, Nevėžio pakrantėje XV–XVII a. buvo senkapis. Teritorija ir reljefas XX a. smarkiai pasikeitė, vyko įvairūs žemės kasimo darbai, neliko vandens telkinių. Ateityje Skongalio aplinkoje planuojamų archeologinių tyrimų vykdytojams teks nemažai užduočių: patikslinti senkapio teritoriją, galbūt pakoreguoti jo chronologines ribas bei tikėtis aptikti galimai čia palaidotų rezistentų palaikus.

The ^{14}C dating of burials from Skongalio Street in Kėdainiai

A 2019 field evaluation in the vicinity of S. Jaugelio-Telegos and Skongalio Streets in Kėdainiai yielded 2 mass graves and 2 single burials in coffins. The latter were attributed to the former old cemetery in the territory of Skongalio. Meanwhile 2 17th–19th-century finds with broad dating were discovered in one of the mass graves. In order to improve the dating of the burials, in 2021 the Kėdainiai District Municipal administration initiated their dating using the ^{14}C method. Based on the investigation data, the single and mass burials belong to the 15th–17th-century old cemetery: single burial 1 dates to 1431–1521 (411±31 BP) (FTMC-VG06-3), single burial 2 to 1429–1511 (417±29 BP) (FTMC-VG06-4), mass grave 1 to 1540–1635 (360±30 BP) (FTMC-VG06-1), and mass grave 2 to 1475–1638 (340±29 BP; FTMC-VG06-2).

Dalia Ostrauskienė, Pavel Vutkin

Nežinomas senkapis Vilkaviškyje, Žvejų gatvėje

2020 m. atlikus archeologinius tyrimus Žvejų gatvėje, Vilkaviškio miesto istorija įgavo naujų spalvų. Iki šiol manyta, kad Vilkaviškio miestas išsivystė XVII a. pradžioje, kai buvo pastatyta pirmoji medinė bažnyčia, o 1660 m. miestui suteiktos Magdeburgo teisės. Panašiu laikotarpiu – 1679 m. – pirmą kartą paminėtas ir Vilkaviškio dvaras. Vis dėlto pirmą kartą miestelis įvardytas amžiumi anksčiau, ir tai siejama su Bonos Sforcos veikla, kai žymint Alvito (Paširvinčio) parapijos ribas paminėtas ir Vilkaviškis. Apie miesto istoriją daug duomenų nėra, taip pat ir apie dvarą. Manoma, kad jis klestėjo XVIII a. Panašiai yra ir su miestu – po Abiejų Tautų Respublikos III padalijimo 1795 m. Vilkaviškis atsidūrė Prūsijos valdžioje, kuri atnešė pažangesnę kultūrą ir ūkininkavimo tradicijas, skatino mūrinių namų statybą, ėmė vystytis amatai ir prekyba. 1861 m. nutiesus pro Vilkaviškį geležinkelio atšaką į Prūsiją, miestas ėmė sparčiai augti, atsirado urmo sandėliai, pasienio apsaugos, prekybos ir muitinės įstaigos. II Pasaulinio karo metu Vilkaviškis labai smarkiai nukentėjo – miestas buvo virtęs griuvėsiais.

2020 m. vasarą atlikti detalieji tyrimai nesaugomoje Vilkaviškio miesto dalyje, Žvejų gatvėje. Vilkaviškis kaip miestas nėra kultūros vertybė, jame saugomi tik pavieniai pastatai, senųjų kapinių teritorijos. Miesto V dalyje, netoli Žeimenos upės esančioje Žvejų gatvėje 2019 m. rudenį vykdant žvyrkelio asfaltavimo darbus, aptikta žmonių kaulų. Žemės kasimo darbai sustabdyti, atlikti pirminiai žvalgomieji tyrimai. Išsiaiškinta, kad tai ne pavienis palaidojimas, o iki šiol nežinomos kapinės (*ATL 2019 metais*, 2020, p. 131–133). Kapinių ribų nustatyti nepavyko – tuomet buvo aptikti 8 griautiniai žmonių palaidojimai (du iš jų – vaikų). Palaikai apardyti žemės kasimo darbų metu, be įkapių. Žvalgant daugiausia aptikta XX a. metalo laužo, tačiau taip pat rasta ir kaltinių vinių. Jų, beje, aptikta ir pratęsus tyrimus 2020 m.

Siekiant atnaujinti Žvejų gatvės rekonstrukcijos darbus, pratęsti archeologiniai tyrimai,